

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

Tajné chodby, nebo obilné jámy?

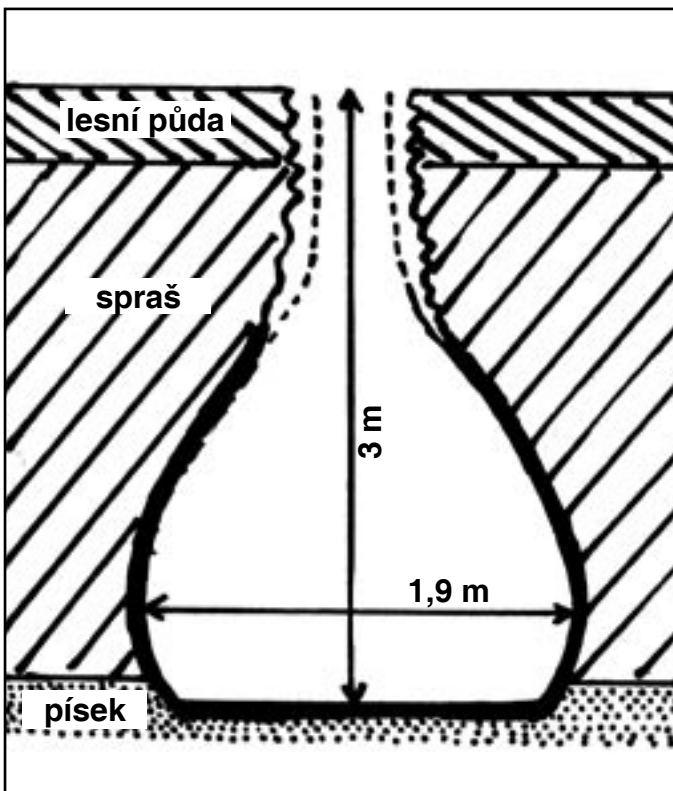
Generace našich dědů dobře znala rčení: „Když je chléb, není bída“. Bochník chleba - „boží dar“ se těšil účtému posvátné. Tento vztah pramenil z dávné zkušenosti, z doby, kdy prostý chléb a jídla „od mouky“ byla pokrmem svátečním a léta neúrody znamenala hladomor. Dnes vás zavedeme na místo, kde se dochovaly opuštěné obilné jámy - obilnice, ojedinělí svědci této těžké doby.

Jižně od obce Lesonice je listnatý les zvaný „Hájek“. Zde na mírném svahu zůstaly zachovány staré obilné jámy, jistě již několik století nepoužívané. Jámy jsou zde nejméně na dvou nepříliš vzdálených místech.

Na lokalitu se dostanete nejlépe po polní cestě od objektu vepřina. V místě, kde se polní cesta přibližuje k okraji lesa, vstupte do lesního porostu. Přijďte na cestu, zařiznutou v úvozu. Asi po 100 metrech se cesta prudce ohýbá vlevo, zde z ní sejděte a pokračujte asi 50 metrů v původním směru úvozu. Přesné místo poznáte podle tří hlubokých „kráterů“, vzniklých snad těžbou hlíny. Kolem nich můžete najít 4 zachovalé obilné jámy a další tři zbytky v podobě nevýrazných trychtýřovitých propadlin. Toto místo zvané „skryše“ je mezi místními dobře známé. Obilné jámy byly zřejmě v pravidelném uspořádání, v rozestupu 8-10 metrů. Některé obilnice jsou jen částečně zasypané, jednu dokonce někdo před nedávnem obnovil vybráním sesuté zeminy.

Nabídla se nám možnost zdokumentovat původní rozměry podzemního síla (viz. obrázek). Jáma hruškovitého tvaru dosahuje hloubky 3 metrů, maximální šířka asi 1,9 metru. Užitéj objem odhadujeme na 3-4 m³. Původní hrdlo je zřícené a nelze ho zrekonstruovat, ale podle srovnání s podobnými objekty odjinud bylo asi 0,5 metru široké a asi 1 metr dlouhé. Vnitřní prostor je dokonale symetricky vykroužen ve spraši. Dno jen nepatrně zasahuje do písčitého podloží. Zachovalé původní stěny mají černý povlak od plísní, avšak žádné stopy po vypalování.

Další jámy můžete najít odsud asi 100 metrů daleko, na samém okraji lesa. Po těžbě spraše zde zbyl asi 50 metrů široká jáma, tzv. „hliník“. V úzkém pruhu nevytěžené spraše mezi zalesněným hliníkem a okrajem pole je další otevřená obilná jáma. Objevila se teprve před nedávnem (asi před 2-3 roky) po zřícení zeminy kolem hrdla. Také tuto jámu někdo

Schema obilní jámy z lesnického Hájku. Předpokládaný tvar sesutého ústí obilnice je naznačen přerušovanou čarou.

vzápětí prohloubil odstraněním závalu. Obilnice má naprosto shodné rozměry s předešlou (1,9 x 3 m). Kolem hliníku je několik propadlin po dalších objektech. Podle vyprávění pamětníků se zde asi před 30 lety při práci v lese propadl kůň, zřejmě do po-

„Skryše“ v lesnickém Hájku. Šipka označuje ústí dokumentované jámy.

dobně obilnice, i když dochovaná tradice hovoří o podzemní chodbě. Tato propadlina je na východním okraji hliníku. Je pravděpodobné, že jsou zde i další ukryté jámy. Původně byly asi všechny nezasypané obilnice v lesnickém lese přikryty dřevěnou konstrukcí a zeminou, která se časem propadla.

Obilné jámy byly od pravěku do středověku běžným hospodářským zařízením. Prosté jámy se zúženým ústím vyhloubené v zemi sloužily ke krátkodobému

i dlouhodobému uskladnění obilí. Dobře ošetřené obilnice dokázaly konzervovat obilí po více sezón, výjimečně i desítky let. Dlouhodobé zásoby byly důležité k vyrovnání úrodných a neúrodných let. Význam obilných jam byl největší v době válečných útrap,

Členové expedice na dně jámy. Obilnice se mohly stát dočasným úkrytem obyvatel vesnice. V této jámě se mohlo „pohodlně“ skrýt asi osm lidí.

Podzemní obilnice bývaly uvnitř selských stavení, častěji však jednotlivě nebo ve skupinách na příhodných místech ve vesnici i ve volné krajině. Pozemek s obilnicí jámami, často zvaný „jami-na“, býval v obecním vlastnictví. Jednotlivé jámy však patřily k selským usedlostem. Dědily se spolu s gruntem. Obilné jámy požívaly v rodinách zvláštní úcty - patřily k nemnoha posvátným věcem (rodinný stůl, díže na chleba a pod), které se nikdy neprodávaly.

Místo k hloubení obilnic nebylo vybíráno náhodně. Rozhodujícím předpokladem byla dostatečně mocná vrstva spraše. Tato tzv. „cihlářská hlína“ vznikla navátím prachových půdních částic v suchém a chladném klimatu doby ledové. Některé druhy spraše jsou zvláště hutné, nepropustné pro vlhkost a mechanicky odolné. Tento typ na Slovácku zvaný „sklepovica“ je zvláště vhodný pro hloubení sklepů a obilnic. Spraš v podloží lesnického „Hájku“ je asi mimořádně kvalitní, protože zdejší obilné jámy přečkaly staletí i bez jiného obvyklého zpevnění stěn vypálením.

Podle svědectví pamětníků zde byly otevřené obilnice ve stavu téměř shodným se současným již před asi 80 roky. Paní Věra Holubářová, pamětnice původem z Petrovic, vzpomíná jak učitel Zázvorka chodil se školní mládeží do lesnického Hájku, aby viděli místo, kam „ústí podzemní chodba od petrovického kostela“. Toto vysvětlení záhadných „děr“ je všeobecně rozšířeno mezi místními dosud. Že se z povědomí obyvatel zcela vytratil původní účel jam, svědčí o velkém, pravděpodobně předbělohorském stáří těchto objektů. Také to naznačuje, že se obilnice v našem kraji již několik staletí nepoužívají. Svoji roli mohlo sehrát také záměrné utajení „skryší“.

Téma obilních jam považujeme za málo známé a pro regionální vlastivědu velmi přínosné. Obrácíme se proto na Vás, milí čtenáři, pokud víte - třeba jen z vyprávění - o pozůstatcích obilnic (jámy, propadliny, pomístní jména „skryše“, „jámy“ apod.), kontaktujte nás (tel.: 515 320 787, e-mail: b.gruna@seznam.cz).

Děkujeme našim ochotným průvodcům paní Holubářové, panu Fuisovi z Lesonic a Romanu Hájkoví z Petrovic.

Zájemce, kteří se chtějí dozvědět více, odkazujeme na knihu Ludvíka Kunze: Obilné jámy.

Napsali Bronislava a Eva Grunovi, Petrovice u M. Krumlova

Členové expedice na dně jámy. Obilnice se mohly stát dočasným úkrytem obyvatel vesnice. V této jámě se mohlo „pohodlně“ skrýt asi osm lidí.